יהלומים

המצב רע: צריך להתפלל הרבה שיהיה טוב

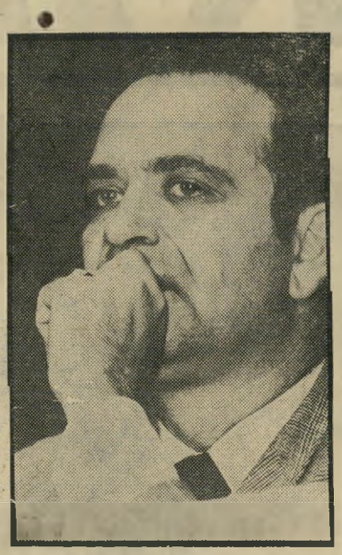

שר פת
להקטין הסיוע

בשנה האחרונה ירדו מחירי היהלומים המעובדים ב־40%, ולאחר נפילה כה גדולה החל המחיר להתייצב. חברת „דה־בירס" חדרום אפריקאית, המשווקת 80% מיהלומי הגלם בעולם, אינה שבעת רצון. המלאי שלה גדל והולך וכבר עתה הגיע להיקף של 90% מערך המכירות שלה בשנת 1980. עובדה זו אילצה את החברה להקטין את תפוקת המיכרות בפעם השלישית השנה, ב־5%—7%. ה־עודפים של יהלומי־נוי ותעשיה הם כל־כך גדולים, שכל תוכניות הפיתוח של החברה עומדות עתה בפני שינוי דראסטי, הכולל גם הצעה מרחיקת לכת, שחברת־בת תתחיל בעיבוד יהלומים, שפירושה מכת־מוות לתעשיית היהלומים בארץ.

מה בעצם גרם למשבר הארוך בענף היהלומים? שני גורמים: המיתון הכל־כלי ברחבי העולם, ושערי הריבית הגבו־הים בארצות־הברית. קונים פחות יהלו־מים, ואלה שקונים, קונים אבנים קטנות יותר וזאת למרות ירידה ריאלית של 50% במחירן. כימעט שאין קונים יהלו־מים להשקעה. את מקומם של אלה תפסו השקעות הנושאות תשואה של עד 20%.

כאשר נשאלו מנהלי „דה־בירס" איך יוכלו לעמוד לאורך זמן בהחזקת מלאי עצום של יהלומים, השיבו: „קיצוץ נוסף בתפוקה אינו בלתי אפשרי. אנחנו בידי השוק." עם זאת, חברת „דה־בירס" תע־שה כל שביכולתה כדי לשמור על חלקה בשוק יהלומי־הגלם. אף־כי החברה כורה רק 40% מהיהלומים המופקים בארצות שמחוץ לגוש הקומוניסטי, מעמדה כשל־טת בשוק היהלומים העולמי לא נפגע עד לאחרונה.

עתה מופיע איום נוסף באופק: יבולי החיטה בברית־המועצות ירדו השנה ל־שיעורים של משבר. ברית־המועצות נא־לצת לקנות כמויות עצומות של דגנים מארצות־הברית, קנדה ואוסטרליה. עבור אלה צריך לשלם. במזומן, והמדובר ב־מיליוני דולרים. כדי לממן חלק מקניות אלה תיאלץ ברית־המועצות למכור מטילי זהב ויהלומים. יהלומים אלה ילחצו

נשיא שניצר
צריך להתפלל

על השוק. הציפיות למכירת היצף קומו־ניסטית, כבר עושות את שלהן.

מי שקורא את המפה נכון, יבין גם מה צפוי לענף היהלומים בארץ. ההת־אוששות אינה נראית באופק וכל התח־זיות על ירידת שערי הריבית בארצות־הברית עדיין לא נתממשו. כל המומחים טוענים שהשיפור מאיתנו והלאה. בנק־ישראל, הבנקים המיסחריים העוסקים במתן אשראי ליהלומנים, ולאחרונה ה־אוצר ומישרד־התעשייה־והמיסחר, החלו למשוך ידם מעיסקי היהלומים.

אפילו נשיא בורסת־היהלומים, משה שניצר אומר: „כל תפילותינו ומאוויינו הם לצוף על־פני המים ולהחזיק מעמד." הבנקים לא אומרים. הם לוצים על היהלומנים להחזיר חובות ומהר. לעומ־תם אומר גדעון פת, שר התעשייה־וה־מיסחר: „מדיניות מישרדי היא להקטין את הסיוע לסוחרי היהלומים. מעתה לא יהיה כדאי יותר ליהלומנים לעשות מעין מניפולציות של ייצוא לחברות ה־קשורות בהם.

לסיכום: המצב גרוע.

עיריות

מתי צריך לשלם מיסים

יום חמישי, ה־1 באוקטובר, למחרת ראש־השנה. אני מוצא בתיבת הדואר שלי „הודעה לתשלום מיסים ומים אוק־טובר־נובמבר 1981", ובתחתית ההודעה: „אזרח יקר, חסוך במים — חסוך כספך. המועד לתשלום 1 באוקטובר 1981, שלם והמנע מהצמדה". מה, אם כן, צריך לתשלום הוא אומנם ה־1 באוקטובר, אך לא כתוב „מועד אחרון" ולא כתוב „מועד חוקי". על־פי החוק, או חוקי־העזר של תל־אביב, אפשר לשלם חשבון זה גם בסוף נובמבר, ב־30 בחודש. ה־תשלום יהיה במועד וגם חוקי ולא תחול הצמדה או ריבית, או קנס. אך אם

לעשות אזרח ממושמע של תל־אביב כ־מובן, לרוץ לבנק כל עוד נפשו בו, ולשלם עבור מים — אותם עדיין לא צרך, ועבור מיסים — שאינו חייב בהם, כי עדיין לא קיבל שרותים עירוניים לחודשים אוקטובר נובמבר, וגם העיריה אינה משלמת משכורת מראש.

פניתי לרוני רימון, דובר העיריה ו־שאלתי הכיצד? ובכן, מה שכתוב הוא נכון, אבל לא כל־כך. למשל: המועד ה„אזרח היקר" ישלם את החשבון ב־1 בדצמבר, או יותר מאוחר, תחול על כל הסכום הצמדה מלאה עבור החודשים אוקטובר ונובמבר. אם כך, למה כתוב „המועד לתשלום 1 באוקטובר 1981"? לכך יש הסבר, בדף שצורף לפינקס ה־תשלומים בראשית שנת התקציב. מי שלא טרח לקרוא או לא הבין את ה־כתוב שם, ישלם ב־1 באוקטובר. מי שקרא והבין, יחכה עד ל־30 בנובמבר, ויקטין את האובדראפט בבנק.

מדוע הודעת תשלום עירונית בה כתוב שהמועד לתשלום הוא ה־1 באוקטובר 1981 מגיעה רק ביום האחרון לתשלום אל תיבת הדואר שלי? זו בעיה של חלוקה, נאמר לי. ואולי גם, כדי לא לקלקל לנו את מצב־הרוח ערב החג. מועדים לשימחה.

תעסוקה

איפה הם כולם?

מיומנו של אחד שלא מבין: למה ה־חיילים המשוחררים לא פונים לתעשיה? הרי נותנים להם המון הטבות. חייל משוחרר מקבל בשנה הראשונה שבע נקודות זיכוי ממס. כן, עד 70 אלף לירות לחודש פטורים ממס! מחפשים עובדים בענפי התעשיה, בבניה, בחקל־אות, בטכסטיל, בחשמל ובאלקטרוניקה, בנגרות, בדפוס, בתעשית הפלסטיקה; למה הם לא באים? למה הם נרשמים כמובטלים כדי לקבל דמי־אבטלה? אולי משום שבבנקים יש מיזוג־אוויר בקיץ ו־חימום בחורף?

הבורסה

אינפלציה של שתי ספרות טובה לבורסה

יש רגליים לתחזית שנובמבר יהיה חודש טוב לבורסה. יש אומרים ש„נו־במבר" זה יתחיל כבר בשבוע האחרון של אוקטובר. עכשיו רמת השערים נמו־כה ואחרי „התגובות הטכניות", תבוא גם העליה ברמת השערים.

אם אירידור ימשיך ב„כלכלה חנכונה", ימשיך לדכא את האינפלציה על ידי סובסידיות מסיביות ואי־העלאת מחי־רים ומדד ספטמבר ינוע בין 7 ל־8 אחוזים, יש לבורסה סיכוי טוב. זה גם מה שיקרה אם מדדי אוקטובר ונובמבר יהיו פחות מ־10%, כך שהאינפלציה ה־שנתית תגיע לפחות ממאה אחוזים. ה־מחיר הכלכלי האמיתי יבוא לידי ביטוי יותר מאוחר.

מה פיתאום וולפסון

שמעתם על האחים מאיר? כן, אלה של מיגדל־שלום. ובכן, הם חולשים על חברת וולפסון, שעיקר נכסיה הם בניין עיריית תל־אביב, שבו שוכנים מישרדי העיריה, המשלמת לחברה שכר־דירה צמוד. נכס שני הוא פרוייקט הבנייה היוקרתי „קריית־וולפסון" בירושלים, ו־הנכס הגדול הוא, כמובן, שיטחי מיש־רדים במיגדל־שלום, כולל השטח של כלבו־שלום. כלבו־שלום שייך לאחים מאיר, ובתור שכזה משלם שכר־דירה לא ריאלי לחברת וולפסון, או במילים אח־רות, כלבו־שלום משובסד על חשבון מניות וולפסון. גם הפרוייקט ב„קריית־וולפסון" הוא מעניין. למה? כי בפרוייקט זה, כימעט כל החוזים עם קבלני ה־מישנה וחברות הבנייה הם בבעלות בעליה העיקריים של וולפסון, כך גם מרבית הרווחים עוברים לחברות־הבת.

בעסקים האלה יש רווחים גדולים מאוד, אך הנהנים העיקריים אינם בעלי המניות הקטנים, אלא בעיקר בעלי ה־שליטה בחברת וולפסון. עכשיו מספרים לי, יחול שינוי. וזו אולי הסיבה לעלייה בשערי מניות וולפסון 1 שקל.

קרנות סגורות בשביל החבר'ה הטובים

כתבתי בזמנו על הקרנות הסגורות הקטנות. קחו למשל את „כוכב" של בנק הפועלים, הסגורה על 20 מיליון שקל. קשה מאוד להשיג סחורה. אחד מהברוקרים הפרטיים קנה בזמנו חבילה גדולה ועושה היום חיים. הוא קנה לעצמו. כל מיני מקורבים קנו ל־עצמם. אף אחד לא מוכר. לא יפה. למה קרן עם ביצועים כל כך יפים, לא יכולה לחיות „נחלת הכלל"?

אבל יש קרן עוד יותר סגורה, ועוד יותר קטנה, של חברת הברוקרים „בטו־חה", המסונפת לחברת „כלל" והנחשבת לברוקר הפרטי הגדול בארץ. הקרן היא „סביון" (כמו השכונה) מיוחסת ומוגבלת ב־5 מיליון שקל בלבד. הקרן היא, מה שקוראים „סגורה חופשית וגמישה". סגו־רה משום שאי־אפשר להנפיק יותר. חופ־שית וגמישה משום שמנהליה רשאים להשקיע את אמצעי הקרן ככל העולה על רוחם. למי יש חלק ונחלה בקרן זו? למקורבים של „כלל" ומי שאנשי „כלל" רצו ביקרם. הם גם דואגים להריץ את המניה, מעלה כמובן, וזה באמת לא קונץ גדול. בקרן של חמישה מיליון שקל אפשר לעשות הכל. מקובל שהנפקה מיו־עדת לציבור, לא רק למקורבים. במיקרה זה המקובל הוא חריג. אין שום אפשרות לרכוש משהו בקרן, אף אחד לא מוכר, והיא עולה כפורחת.

מי אישר קרן זו? הרשות לניירות ערך כמובן. וגם הבורסה לא התנגדה. עכשיו יש לי חדשות: עוד מעט יקחו ממנהלי הקרן את הרישיון להדפיס כסף, כי לא הכל הפקר. מישהו ברשות לניירות ערך יציע לוועד הפועל של הבורסה לדון ב־הפסקת המיסחר בתעודות של הקרן. אם הקרן סגורה הרמטית, מדוע להמשיך ולהעניק לה יתרונות של קרן פתוחה?

תרגיל: מתי רבע שווה פי ארבעה

למרות חוקי המתמטיקה, בבורסה הכל אפשרי: אפילו 8=2 בנסיבות מיו־חדות. למשל: חברת „אביק" למוצרים פרמצאוטיים, גודלה כרבע משל „טבע", שהיא החברה הגדולה ביותר בארץ בענף הרפואות ומניותיה ניסחרות בבורסה. מישהו (ככל הנראה „כור") קנה את כל מניות „אביק" ב־6 מיליון דולר. מחיר השוק של „טבע" הוא 50 מיליון דולר, אך היא שווה לכל היותר 24 מיליון דולר. ועכשיו אנו מגיעים לעיקר: „תרו" היא חברת־רקק לעומת „אביק" שנמכרה ב־6 מיליון דולר, אך לעומת זאת ערך מניות „תרו" בבורסה הוא 12 מיליון דולר, ואם היה בא מישהו ומציע לקנות אותה ב־5 מיליון דולר, היו בעליה עושים את עיסקת חייהם.